

hogy az evangéliumok „történetiségét” nem így kell értelmeznünk. (Lásd ezzel kapcsolatban N. Lohfink cikkét ebben a számunkban. Szerk.) 3) Meg kell tehát különböztetnünk a történeti elbeszélést és a teológiai értelmezést, amikor a homiliára készülünk. Ismételjük: ehhez jól kell ismernünk a mai exegézist; különben prédikációnk csak szokványos moralizálás lesz és nem az evangéliumi üzenet aktualizálása. 4) A Kinyilatkoztatás eseményeit különböző szinteken szemléljük. Az Ószövetség másképp látta az Isten titkát és emberekhez való viszonyát, mint az Újszövetség. Az egyes újszövetségi könyveken belül is van „fejlődés”, újraértelmezés. A későbbi korok is másképp élték meg hitüket, mint az őskeresztények. Isten népének vallásos tapasztalata gyarapodik a történelem folyamán. 5) Meg kell értenünk, hogy az üdvösség valóságának sokrétű, sokfajta kifejezése lehet, korok, népek, kultúrkörök szerint. A Szentírással foglalkozó különböző tudományágak éppen azt akarják elősegíteni, hogy a Kinyilatkoztatást különböző szinteken, differenciáltan lássuk, hogy árnyaltan értelmezzük az emberivé váló Isteni szót. (Lásd Lohfink cikkét. Szerk.) 6) Az Írás értelmezése, a teológiai munka különböző iramban folyik az egyes népeknél, csoportoknál. Ezért nem lehet egészen részletes irányelveket adni az Igehirdetéshez. Receptek azért sem adhatók, mivel a hallgatóság összetétele igen sokfajta, a helyzetek változatosak. Végso soron az evangéliumi üzenet aktualizálását az Igehirdetőnek kell elvégeznie Itt és most, mert csak ő ismerheti a konkrét hallgatóságot. 7) Mindezt azért mondtuk el, hogy a prédikátor könnyebben elvégezhesse feladatát: felkelteni hallgatói hitét, anélkül, hogy elárulná az evangéliumi üzenetet. A szentbeszédnek mindig azt kell éreztetnie, hogy Isten itt és most hív, itt és most felkínálja az üdvösséget és a hívó elkötelezettségét várja. —

A tanulmány befejező részében Rahner az Igehirdetés nyelvezetének sajátosságáról szól. A keresztény üzenet hirdetése elsősorban a „pogányokat”, a hitetleneket tartja szem előtt. Tehát úgy beszélünk, mintha a keresztény hitben járatlanoknak szólánánk; ezzel a „jó hívőknek” is használunk. Ez ismét csak nem ment fel bennünket a teológiai felkészültségtől: egyszerűen beszélni nem jelenti: felkészületlenül és felületesen beszélni. Továbbá: bár a mai ember nyelven szólunk, mégis megmaradunk a vallásos nyelvezet birodalmában, hiszen még ma is létezik „szakrális” világ, sajátos jelrendszerrel és hagyományos nyelvezettel.

(— ó — c)

Szabó Ferenc: Az ember és világa (A szerző kiadása, Róma 1969, 293 o.)

Szabó Ferenc, a Vatikáni Rádió munkatársa, a párizsi Institut Catholique teológiai doktora, legújabb könyvében a II. Vatikáni Zsinat alatt fölvetett és azóta is időszerű problémákat mutatja be, amelyek a mai világban élő keresztény ember részéről sürgős, de nem felületes választ igényelnek. Könyvének ihletője a *Gaudium et spes* kezdetű zsinati dokumentum. Amint azt a bevezetőből is megtudjuk, *Az ember és világa* egyúttal kevesebb és több is, mint a zsinati dokumentumban foglalt tanítás. Ebből ugyanis a szerző elsősorban az emberre és a világra szóló tanítást veszi figyelembe, amelyet különösen Teilhard de Chardin művei nyo-

man bont ki es melyit el. Tehat nem a zsinati dokumentum szoros értelemben vett magyarázatáról van szó, hanem a szerző az elmúlt harminc-nyolcvan év filozófiai és teológiai munkáját felhasználva, igyekszik bemutatni a zsinati tanítás „szellemtörténeti hátterét”. (7. o.) Ezzel egy keresztény antropológia körvonalait akarja megadni.

Mint előző magyarnyelvű könyvében (Mai írók és gondolkodók, Louvain, 1965, 231 o.), jelenlegi teológiai eszmélődéseiben is nagy szerepe van a mai irodalomnak, főként a vezető francia íróknak. A teológia és a vele kapcsolatos filozófiai problematikának az elmélyítésére is elsősorban a franciayelvű irodalom adja meg a szerző tápanyagát. Nála az irodalom és a filozófia szerves egybeolvadása és egysége is erős francia hatásra vall. Különbözik a könyv nagy értéke éppen abban áll, hogy Szabó Ferenc a modern teológia által fölvetett problémák szellemtörténeti hátterét, azoknak mélyrelyúló bölcséleti gyökereit is igyekszik föltárni. Ezzel kapcsolatban külön is ki kell emelni a könyvnek azokat a fejezeteit („A véges ember nyitott a Végtelenre” — a modern ateizmus kifejtése után —), amelyekben Blondel, Maréchal és Marcel filozófiáját bemutatva igyekszik az ember és az Isten viszonyát s ezzel az Isten létének alapvető kérdését — a személyes, de metafizikai mélységekbe vezető tapasztalatra visszavezetni. Itt adja meg a választ a modern ateizmusra, és ugyanakkor itt is veti meg a keresztény antropológia filozófiai alapjait.

A keresztény antropológia időszerűségéhez nem fér semmi kétség. A reneszánsz már az embert és az emberi értékeket helyezte előtérbe. Ebből a humanisztikus mozgalmából alakul ki lassan az a radikális ellentét, amely végülis az embert az Istennel szembeállítja. A Nyugat humanizmusa egyenlő lett az ateizmussal. Hamis dilemmára támaszkodva a mai ateista humanizmus azt tartja, hogy meg kell tagadnia az Istent annak, aki az embert föl akarja emelni és sorsát jobbra fordítani. A szerző mint korunk sajátos jelenségét mutatja be az abszolút istentagadást.

Nem akarjuk most itt részletesen megvitatni, mennyiben lehetséges logikailag az abszolút istentagadás. Egy tényre azonban föl kell hívni a figyelmet: mint szellemi aktus, a tagadás is magán viseli a személy, a környezet és a kor bélyegét. Ez áll minden istentagadásról is. Sem Nietzsche, sem Sartre nem képez kivételt e törvény alól. Nem hiába jegyezte meg a maga is hitetlen Merleau-Ponty: Sartre ateizmusa inkább egy lelkiállapot, mint értelmi meggyőződés, amely megmagyarázható Sartre neveléséből és miliójából. Sartre egyébként maga is bevallja: „A hitetlenségre nem a dogmák konfliktusa, hanem nagyszüleim közömbössége vezetett.” Az abszolút ateizmus ennek az önvalomásnak a fényében inkább mint utópia jelenik meg, semmint egy mindentől független, abszolút érvényű állítás.

Hogy az istentagadás napjainkban inkább humanisztikus jelleget öltött, abban nem kis része van bizonyos apologetikai irányzatoknak, amelyek az Isten létét Kant mintájára erkölcsi vagy társadalmi posztulátumokból vagy szükségszerűsügből vezették le, megfedkezve az istenprobléma végső alapjáról, amely nem függvénye se a változó társadalmi formáknak, se az egyén erkölcsi tevékenységének.

Míg a könyv első része a mai ateizmusokkal foglalkozik, a második igyekszik pozitíve is kimutatni, mennyire helytelen az a fölfogás, amely szerint az ember csak akkor lehet ember, ha az Istent elveti. Megalapozza az ember személyi méltóságát, majd az utóbbi idők inkarnacionista teológiáját követve bemutatja az ember helyét a világban, amelyet Isten az emberért teremtett. Az ember nem elszigetelt lény: anyagi és szellemi struktúrája arra készíti, hogy megnyíljon embertársai és a világ felé. Tehát a keresztény helyes magatartása csak az lehet, hogy önmagát megszentelve, megszereteli embertársát, sőt a világot is (Consecratio mundi). Az ember és világa harmónikus egységbe fonódva dicsőítik a Teremtőt.

Szabó Ferenc könyve remek példa arra, hogyan lehet és hogyan kell a mai művelt emberrel párbeszédet folytatnunk. Erre csak egy út van: elsajátítani a mai ember kultúráját és mélyen behatolni eszmevilágába.

Viola Kálmán